

Parasja Wajishlach

Bereshiet/Genesis 32:4 - 37

'Het prototype'

door Rob Cassuto

Jacob trekt zijn broer, die hij tweeëntwintig jaar geleden ontvlucht was, tegemoet. Beiden zijn welvarend geworden. Met angst en beven ziet Jacob de ontmoeting naderen en hij vreest het ergste. Verschillende preventieve maatregelen treft hij. Hij verdeelt zijn mensen over verschillende plaatsen, zendt rijke geschenken vooruit. Vlak voor de ontmoeting overnacht hij in zijn eentje en vecht met een onbekende man, die Jacob later associeert met God. Met vele (zeven) buigingen loopt hij Esau tegemoet en deze sluit hem in zijn armen en kust hem 'en zij hilden'. Als Esau aandringt om samen op te trekken wijst

Jacob dit af en ze scheiden weer. Jacob slaat zijn tenten op bij Shechem.

De prins van die stad verkracht Jacobs dochter Dina. Als de prins toch Dina wil trouwen en tot vele concessies bereid is, tot en met de besnijdenis van alle mannen van de stad, plegen de zonen van Jacob onder leiding van Shimon en Levie afschuwelijk wraak door de mannen die nog ziek waren van die besnijdenis om te brengen en de stad te plunderen. Jacob is hier zeer ongelukkig over, hij trekt verder en slaat zijn tenten op bij Beth El en pleegt offers en neemt maatregelen tegen afgoderij bij zijn zonen en personeel. Het maakt allemaal de indruk van een poging de toorn van de omwonenden en van God af te wenden. God geeft wederom een signaal aan Jacob dat hij aan zijn zijde blijft. Weer verder trekkend komen ze bij Bet Lechem, waar Rachel sterft in het kraambed. Jitschak sterft en wordt begraven door Jacob en Esau, die bij die gelegenheid kennelijk nog een keer bij elkaar zijn gekomen. De parasha besluit met een overzicht van de nakomelingen van de beide broeders.

Man-engel

We gaan nog even in op de beroemde scene van het gevecht met de 'man-engel', die luidt in de enigszins door mij naar de meer letterlijke tekst teruggebrachte vertaling van de NBV:

Bereshiet 32: 25: "Maar zelf bleef hij achter, helemaal alleen, en een man worstelde met hem totdat de dag aanbrak. 26 Toen hij zag dat hij het niet van hem kon winnen, raakte hij Jakobs heup aan, en daardoor raakte Jakobs heup tijdens die worsteling ontwricht. 27 Toen zei hij : 'Laat mij gaan, het wordt al dag.' Maar Jakob zei: 'Ik laat u niet gaan tenzij u mij zegent.' 28 Hij vroeg: 'Hoe luidt je naam?' 'Jakob,' antwoordde hij. 29 Daarop zei hij: 'Voortaan zal je naam niet Jakob zijn maar Israël, want je hebt met God en mensen gestreden en je hebt gewonnen.' 30 Jakob vroeg: 'Zeg me toch hoe u heet.' Maar hij kreeg ten antwoord: 'Waarom vraag je naar mijn naam?' Toen zegende die ander hem daar. 31 Jakob noemde die plaats Peniël, 'want,' zei hij, 'ik heb oog in oog gestaan met God en ben toch in leven gebleven.' 32 Zodra hij bij Peniël was

overgestoken, zag hij de zon opkomen. Jakob liep mank. 33 Omdat de ander hem had aangeraakt bij de spier die boven het heupgewricht ligt, eten de Israëlieten de heupspier niet, tot op de dag van vandaag.”

Vele commentatoren hebben zich gebogen over de vraag wie de 'man' ('iesh') in het gevecht is geweest. Een niet gering aantal identificeert de man met Esau of met de engel van Esau. Ook de middeleeuwse bijbelgeleerde Rashi volgt die oude wijzen, die menen dat het ging om de beschermengel van Esau. Bepaalde kabbalistische bronnen associëren deze met Samaël, de engelachtige manifestatie van Satan en tevens de verleider van Eva in Gan Eden (overzicht in Wikipedia <http://en.wikipedia.org/wiki/Samael>).

Interpretaties gaan dan in de richting van: het gevecht van Jacob is een gevecht met de verwerpelijke materialistische Esau-apecten in Jacob zelf (zo b.v. R. Ari Kahn van Aish.com). Al eerder in mijn opmerkingen bij de parasha was ik niet geneigd Esau tot de verpersoonlijking van het allerverderfelijkste kwaad te zien en als voorloper van alle latere vijanden van Israël.

Zelf ga ik meer in de richting van de interpretaties van Gunther Plaut – Jacob vecht met oude schuldgevoelens over zijn bedrog - en Elie Wiesel - Jacob vecht met oude angsten en schuldgevoelens - zoals beschreven in 'Een Tora commentaar voor deze tijd' (p. 91) van Harvey Fields.

Mij daaruit inspirerend kom ik tot de volgende benadering van Jacobs gevecht.

Lang is Jacob's coming out voorbereid. De begaafde dromer is steeds meer geïncarneerd in het leven van de aarde, en nu, aan het hoofd van kudden en omringd met vrouwen en kinderen, geworden tot een aanzienlijk man, staat hij voor zijn vijand en tegenhanger, de verpersoonlijking van kracht, geweld en impulsiviteit.

Voor Jacob is het moment genaderd van de sprong, de sprong naar een nieuwe levensfase.

Hij staat aan een afgrond van angst, de angst voor vernietiging door de vloedgolf van wraak en geweld van zijn broer, maar die diepe doodsangst gaat gepaard - genereert als het ware ook de angst om in een nieuwe grootheid te gaan staan – met zijn

werkelijke ruimte in te nemen, zijn essentie onder ogen te zien en voluit te omhelzen.

*“ Onze diepste angst is niet, dat we ontoereikend zijn.
Onze diepste angst is dat we oneindig krachtig zijn.
Het is ons licht, niet onze duisternis, waar we het allerbangst
voor zijn”,*

zo begon Nelson Mandela zijn beroemde inaugurele rede als president (daarbij de woorden van Marianne Williamson citerend).

Om die sprong te kunnen wagen, moest Jacob eerst schoon schip maken, d.w.z. zijn verleden onder ogen zien, en met name het bedrog ten aanzien van zijn broer, de intense gevoelens van schuld en waardeloosheid doorwerken. Dat is een gevecht op leven en dood. Als hij dat een nacht lang gedaan heeft en de engel-man heeft overwonnen – je kan ook zeggen grondig *teshoewa* heeft gedaan - is hij klaar om in zijn nieuwe grootheid te stappen, bevrijd van oude ballast. Dan is hij van een ja'akow, een hielenvolger, een Godstrijder, Israël, geworden. Als hij gezegend wordt staat dat misschien wel voor de bekrachtiging van de zegen van zijn vader Jitschak, die nu pas na deze nacht van boete en overwinning geschoond is van de smet van bedrog en misleiding en nu pas werkelijk van kracht kan worden.

De nacht van Jacob is een beproeving. De paradox blijft dat de duistere kracht die Jacob aangrijpt en het op zijn ondergang voorzien lijkt te hebben, hem zelfs uiteindelijk kwetst aan zijn heupspier, maar zich ook in de loop van het gevecht onthult als engel van licht die Jacob kan zegenen en hem een nieuwe identiteit (als ik dat beperkte woord kan gebruiken) inleidt. Het is Jacob die zijn inzet ten volle moet doen, maar als hij dat dan ook doet, wil de tegenstand wijken en blijkt daarachter de Goddelijke zegen schuil te gaan.

Ik denk dat ieder mens in zijn leven één of wel meerdere nachten kent van gevecht met de engel, met God, met je lot, misschien niet zo spectaculair en mythisch van proportie als die

van Jacob, misschien wat minder heftig, hoewel wie zal dat meten.....

In Jacobs eenzame nacht aan de Jabbok is ons in ieder geval het prototype gegeven van hoe grootse krachten op beslissende momenten ons kunnen beproeven en ons een nieuwe levensfase kunnen induwen met een aanvankelijk onbegrepen duistere kracht die geleidelijk aan een zegen blijkt te zijn.
